

*Toplumun değerlerini dikkate almayan politikaların
veya toplumun değeri haline gelmeyen politika
amaçlarının başarılı olma şansı yoktur.*

I. GİRİŞ

1.1. Politika Nedir?

Dünya üzerindeki devletler, temelde adalet, savunma, iç güvenlik, eğitim, sağlık, ekonomi ve sosyal alanlarda söz sahibidirler. Adaletin sağlanması, savunma ve iç güvenliğin sağlanması hükümetlerin asli görevleri arasında sayılırken, eğitim ve sağlık alanlarında faaliyetlerini, özel sektörün yanında sürdürmesinin gerekli olduğu kabul edilmektedir. Devlet mekanizmasını çalıştıran hükümetlerin ekonomi üzerindeki etkisi ise, ülkenin piyasa ekonomisine yakınlığına veya uzaklığına bağlı olarak değişik ölçülerde olabilmektedir. Aynı zamanda piyasa ekonomisinin veya diğer bir ifade ile fiyat mekanizmasının başarısızlıklarını gidermek için hükümetler güçlerini kullanarak ülkenin ihtiyaçlarına göre ekonomide düzenleyici ve yönlendirici rol oynamaktadırlar.

Hükümetlerin ülke ekonomisine, daha dar kapsamıyla tarım sektörünü destekleme anlamında müdahalesi konusunda değişik görüşler vardır. Örneğin hükümet, düşük tarımsal getiri için ne yapmalıdır ve nasıl bir çözüm bulmalıdır sorularına ne cevap verilmektedir? Bazı ekonomistlere göre hükümet bu işlere karışmamalı, çünkü piyasa ekonomisi içerisinde fiyat mekanizması zaten bu sorunu çözer. Örneğin, düşük tarımsal fiyatlar arzın fazla olmasından kaynaklanır. Eğer düşük fiyatlara bir müddet izin verilirse, üretimin azalması ve tüketimin artması sonucu ortaya çıkacaktır. Az üretim ve düşük fiyatlardan dolayı talep miktarındaki artış, yüksek fiyatları ve peşinden daha yüksek tarımsal getiriyi sağlayacaktır. Yani, piyasanın kendi başına işlemesine izin verilirse, sorun kendiliğinden çözülecektir. Diğer ekonomistlere göre ise, yukarıdaki çözüm önerileri çok ağırdır ve tarımsal üretimi garanti etmeği riske sokabilir. Dolayısıyla stratejik olan tarımsal ürünlerin üretimi piyasa şartlarına terk edilemeyecek kadar önemlidir. Devlet desteği olmadan sadece büyük ve etkin tarım işletmeleri ayakta kalabilir. Bu nedenle hükümetler tarıma destek sağlamalı ki, küçük aile işletmeleri de ayakta kalabilsinler, bu işletmelerdeki tarımsal işgücü ve sermaye sektörü terk etmesin, rekabet edebilme şansına kavuşsunlar ve aynı zamanda tarım dışı sektörlerle yakın bir tarımsal getiri seviyesine sahip olabilsinler.

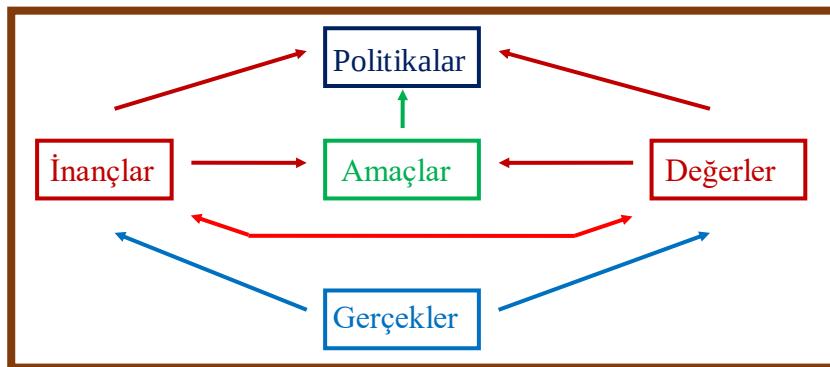
Politika, hükümetler tarafından sürdürülen bir faaliyet süreci veya yönlendirici prensiplerdir. Kabul edilen bir politika anlayışı hükümetin faaliyetlerini ve kararlarını etkiler, belirler ve şekil verir. Ekonomi politikası, ulusal ekonominin idaresi ile ilgili kural ve faaliyetleri kapsar. Örneğin, serbestliğin uluslararası ticarete kural olması bir ekonomi politikasıdır. Serbest ticaret politikasını kabullenmiş bir idare, ürün ithalatını

sınırlama ve ihracatı destekleme gibi faaliyetlere karşı çıkar. Böyle bir politika ticarete engel olan kurumları azaltır ve uluslararası faaliyetleri aktif bir şekilde takip eder.

Bu bağlamda tarım politikası, tarımsal üretim, tarımsal ürünlerin pazarlanması, gıda tüketimi ve hatta tarımsal altyapıya yönelik ekonomi politikasının adıdır. Üretim, geniş manada üretim faktörlerinin bir araya getirilerek istenen ürünlerin ihtiyaç duyulan miktarda üretilmesini içerir. Pazarlama, tarımsal ürünlerin üreticiden tüketiciye ulaşması sırasındaki organizasyonun hem ulusal hem de uluslararası boyutunu dikkate alır. Tüketim ise perakende fiyatları, gıda maddelerinin dağıtımını ve sağlıklı beslenme gibi konuları içine alır. Burada üretim gıda güvencesi yani yeter gıda üretimi tüketim gıda güvenliği yani kimyasallardan uzak sağlıklı ve hijyenik gıda, pazarlama değer zinciri, tarımsal altyapı ise kırsal kalkınma ile ilgilidir. Tüm bu konularla ilgili politikalar tarım politikası kapsamı içerisinde yer alır. Tarım sektörü ve çiftçiler tarım politikaları ile iç içedir ve birbirinden etkilenir. Tarımın sektörünün gelişmesi ve çiftçilerin gelir seviyeleri tarım politikaları ile yakından alakalıdır. Tarım sektörünün diğer sektörlere göre daha düşük getiriye sahip olması, tarımın hükümetler tarafından desteklenmesini ve dolayısıyla tarım politikalarını daha çok gündemde tutmaktadır.

1.2. Politikaları Etkileyen ve Belirleyen Faktörler

Politikaların oluşturulmasında muhatap kitlenin sahip olduğu gerçekler, inançlar, değerler ve amaçlar; firma, kurum veya hükümet sorumlularının belirli politikaları nasıl geliştirip takip etmeleri gerektiğini anlama açısından önem arz etmektedir. Bir politika, toplumun veya toplum içindeki bir kesimin belli bir sorununa veya ortaya çıkan sorunlarına karşı hükümetin rolünün ne olması gerektiğini gösteren bir karardır. Politikalar, toplumun sahip olduğu gerçekler, inançlar, değerler ve amaçlar doğrultusunda belirlenmelidir. Politikaların, Şekil 1.1'deki şemada gösterilen etkileşimler sonucu oluşması gerektiği söylenebilir.

Şekil 1.1. Politikaları etkileyen ve belirleyen faktörler

Bir firma veya kurumda geliştirilebilecek politikalardan önce gerçekler, inançlar, değerler ve amaçlar konusunda fertler arasındaki farklılıklar tartışılmalı ve genel bir kabul görececek hale getirilmelidir. Yani güncel ifadesiyle toplumun ilgili kesimleri arasında kamuoyu oluşturulmalı ve uzlaşma sağlanmalıdır. Bu da genellikle uzun bir eğitim sürecini ve karşılıklı anlayış ve toleransı gerektirir. Şunu kabul etmek gerekir ki, bütün politikalar meşrudur ve bu meşruluk, toplumun gerçekler, inançlar, değerler ve amaçlar hakkındaki anlayışları dikkate alınarak varılan uzlaşmaya dayanır. Bu uzlaşma sağlanamadığı takdirde politikaların başarıya ulaşma şansı çok düşük olur.

Gerçekler

Gerçek; kesin olarak bilinen şeydir, objektif olarak ispatlanabilir ve mantıklı insanlar bir gerçek üzerine anlaşmaya meyillidirler. Gerçekler var olanın ne olduğunu belirtir. Fizik, kimya, matematik ve biyoloji gibi fen bilimlerinde, gerçekler daha kolay ve kesin bir şekilde belirlenmektedir. Sosyal bilimlerde ise bu kesinlik yoktur. Örneğin, çiftçi gelirinin tanımlanması sosyal bilimlerdeki “gerçek” kavramına bir örnektir. Çiftçi gelirini hesap ederken belirlenen tarımsal gelir, tarım dışında elde edilen geliri de kapsar mı? Tarım işletmesine ait arazinin ve çiftçiye ait malların değerlerindeki değişimler çiftçi gelirin ilave edilmelidir? Görüldüğü gibi bu soruların cevabı çok fazla kesinlik arz etmemektedir

Neden-sonuç ilişkileri matematik, fizik, kimya ve biyoloji gibi bilimlerde daha belirleyicidir. Örneğin, belirli bir yabancı ot ilacı belli yabancı otları öldürür. Hâlbuki sosyal bilimlerde sebep-sonuç ilişkileri daha az açık, daha az ölçülebilir ve daha zor inanılabilir özelliktedirler ve her zaman geçerliliği sorgulanabilir nitelik taşırlar. Örneğin, bir ekonomist, tarım işletmeleri ve ürün fiyatları üzerine hükümet desteğini ve küçük aile işletmelerinin ayakta kalabilmesi için yapılacak doğrudan gelir yardımının doğru olmadığı ve hatta bu tarım işletmelerinin kaynakları etkin kullanmadıkları için yok olmasının gerektiği fikrine de sahip olabilir.

Bir ekonomik gerçeğin çok açık bir şekilde kendini gösterememesi, gerçeklerin doğru gözlenmediği ya da ekonomik açıklamaların kullanışsız olduğu anlamına gelmez. Bu durum, ekonomik gerçek ve ilişkilerin tanımlanmasına, analiz edilmesine, ölçülmesine ve değerlendirilmesine daha fazla ihtiyaç olduğunu gösterir. Gerçeklere değişik açılardan bakmak, bir politik meselenin analizinde, değerlendirilmesinde ve anlaşılmasında bize yardımcı olur. Buna ilave olarak, gerçeklerle ilgili çok yönlü bilgiler politika kararlarının alınmasında objektif olmak açısından daha çok gereklidir.

İnançlar

İnsanların asıl gerçek olarak düşündükleri şeyler, genelde onların inançları olarak tanımlanır. İnanma, akli kanaat, kabul etme, güven içinde olma veya inanç şeklinde tanımlanır. İnançlar tamamen doğru, kısmen doğru veya tamamen yanlış olabilirler. Bu yüzden inançlar, kısmen doğru bir gerçek üzerine veya tamamen temelsiz şeyler üzerine kurulmuş olabilirler. Genellikle gerçek temeline dayalı inançları, diğer herhangi bir gerçeğe dayanmayan inançlardan ayırmak mümkündür.

Politikaların oluşmasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların çoğu, tam doğru olmayan temeller üzerine kurulmuş inançlar nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu tip inançlar sadece anlaşmazlığı doğurmuyor, aynı zamanda aldatıcı da oluyor. Politik anlaşmazlıkların kaynağında gerçeklerden ziyade efsanevi gelenek, değer ve alışkanlıklara dayalı olgular vardır. Tarihte oluşan bazı inançlara örnek olarak fizyokratların arazinin bütün servetlerin kaynağı olduğu inancı verilebilir. Hâlbuki diğer üretim faktörlerinden işgücü, sermaye ve müteşebbis gibi arazi de sadece ekonomik bir üretim faktörüdür. Bu faktörler de üretimde en az arazi kadar önemlidir. Hatta fizyokratlar daha ileri giderek tarımda olan bir depresyonun bütün ekonomide bunalım doğuracağını iddia etmektedirler. Hâlbuki tarımın ekonomiye etkisi, onun ekonomideki payından fazla değildir.

Değerler

Neyin olması gerektiğini ifade eden kavramlar değerler olarak adlandırılırlar. Değerler, neyin iyi ve doğru olduğu anlayışını insanlara kazandırır. Dolayısıyla değerler bazı şeylerin diğer bazı şeylerden daha iyi olduğunu ifade eder ve neyin olması gerektiğini gösterirler. Değerler, amaçlanan hedeflerin veya gerçekçi davranışların haklılığını ortaya koymada bir gerekçe veya gösterge olarak kullanılırlar.

Değerler, inançlar ve gerçekler tarafından etkilenirler. Aynı zamanda inançları da etkiler ve şekillenirler. Örneğin çiftçiler özel teşebbüse yani kendi arazisine ve işletmesine sahip olmaya değer verir. Bu değer, kişilerin kendi geleceğini kendi elleriyle hazırlayabileceği inancından kaynaklanır. Bu değerden giderek çiftçilerin, işsiz insanların eğer çalışmaya istekli iseler kendi işyerlerini kurabilecekleri ve kendi hayatlarını kazanabilecekleri inancına sahip olduklarını söylemek mümkündür.

Amaçlar

Amaçlar, istenen nihai sonuçlar veya hedeflerdir. Bu hedeflere doğru yönelen arzulara amaç denir. Amaçlar genellikle uzun zaman karakterinde olduğundan, bu zaman diliminde fertlerin faaliyetlerini bu amaçlar doğrultusunda yapmalarını sağlarlar.

Fertlerin veya grupların amaçlarına ulaşamaması durumunda, bir tatminsizlik olur ve bunun nihai sonucu olarak fertler veya gruplar amaçlarına ulaşmak için hükümetlerin desteğini talep ederler. Örneğin çiftçiler belli bir hayat standardında yaşamlarını sürdürmeyi amaçlarlar. Fakat tarımın doğasında olan iklim ve piyasa şartlarında ortaya çıkma ihtimali yüksek olan olumsuzluklardan dolayı, çiftçinin bu hayat standardına ulaşması mümkün olmadığı takdirde, tarımın hükümetler tarafından desteklenmesi arzu edilir. Aksi halde bir zaman sonra bu insanlar, tarım sektörünü terk edebilirler. Amaçlar, çiftçinin değer ve inançlarından etkilenirler. Bu amaçlara ulaşmadaki başarı, kamuoyuna mal olmuş bir konu olup olmamasına, o konuya verilen öneme, bu amaçla ilgili gurubun kamuoyuna etkileme başarısına ve bu konudaki özel sektör ve hükümet desteklerinin etkinliğine bağlıdır. Bu belirtilen hususlar doğrultusunda bir çiftçinin sahip olabileceği amaçları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Her insan gibi hayatını sürdürebilecek bir gelir seviyesi temin etmek
- Hayat standardını yükseltmek
- Özgür ve bağımsız olabilmek için işlediği araziye sahip olmak
- İnancıyla uyumlu bir iş hayatı içinde etkin bir gelişme sağlamak
- İyi bir tarımsal eğitime sahip olmak

Tarım politikalarında sadece tarımda çalışan çiftçilerin değil, aynı zamanda toplumun tümünün de amaçları dikkate alınmalıdır. Bunlar, aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Makul fiyatlarla bol miktarda tarımsal ürün arzının sağlanması
- Yetersiz beslenme ve açlığın ortadan kaldırılması
- Sağlığın korunması ve sağlık felaketlerinin azaltılması
- Arazi ve su gibi doğal kaynakların hor kullanılmadan gelecek nesiller için korunması

1.3. Politikalarda İşbirliği ve Fedakârlığın Önemi

Belli bir gruba sahip insanlar aynı değer, inanç ve amaç doğrultusunda hareket etmeye meyillidirler. Fakat buna rağmen aynı grup içinde bile insanların inanç, değer ve amaçları aynı olmadığı gibi, gruptaki her bir bireyin bunlar üzerindeki yoğunluğu da farklı olabilir. Bir politikanın uygulanabilmesi yani bir karara varılabilmesi için, inanç ve değerler hususunda bir grup içindeki üyelerin bile uzlaşması ve karşılıklı tolerans göstermesi çoğu zaman gereklidir. Uzlaşmaya varmak için grubu oluşturan üyelerde olan isteklilik, başarılı olmanın ilk şartıdır.

Uzlaşma olmazsa grup üyeleri arasında sürekli bir sürtüşme söz konusu olur. Bu sürtüşmeler ise belli bir politikanın belirlenmesini ve uygulanmasını zorlaştırır ve hatta

engeller. Bu tip anlaşmazlıklar, bir ekonomik problemin çözümünde kullanılan araçlardaki farklılıklardan dolayı ortaya çıkmaktadır. Örneğin, devletin fiyatlara ve çiftçi gelirine müdahalesinin gerekliliğini düşünenlerin tam tersine hükümetin müdahalesine karşı olan, hür teşebbüse ve piyasa ekonomisine inananlar da toplumun içerisinde yer almaktadır.

Bütün bu amaç, değer ve inançlar zaman içerisinde değişebilmektedir. Bu değişimler, gelişmiş bir haberleşme ve karşılıklı iletişim sonucu yeni fikirlerle karşılaşılması, eğitim seviyesinin yükselmesi veya problemin yapısının değişmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Politikaların amaçları bile zaman içerisinde politikayı etkileyen fert ve grupların verdiği önemden dolayı değişebilir. Örneğin, verimlilik, üretim ve pazarlama problemlerini önemli ölçüde halletmiş bir ülke için, artık doğal kaynakları ve çevreyi korumak, gıda güvenirliliği ve sağlıklı beslenme gibi hususlar daha önemli tarım politikası amaçları olmaya başlar.

1.4. Ekonomi, Ekonomi Bilimi ve Tarım Politikaları

Tarım ve tarım ürünleri ile ilgili politikaların geliştirilmesinde ülke ekonomisi önemli bir rol oynar. Aşırı üretim ve istikrarsızlık gibi geleneksel tarımsal problemleri kökü ekonomiye dayanır. Dünya üzerindeki ülkelere bakıldığında ekonomik gelişmişliğin tarımı olumlu yönde etkilediği ve dolayısıyla gelişmiş ekonomiye sahip ülkeler aynı zamanda gelişmiş tarım sektörüne sahip olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde uygulanan tarım politikaları; iyi üretim şartları, gelişmiş kurumsal yapı, piyasa için üretim ve yeterli mali kaynak nedeniyle arzu edilen amaçlar doğrultusunda başarıya ulaşabilmektedirler. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu şartların yeterli olmaması veya eksik olması nedeniyle uygulanan tarım politikaları sürdürülebilir ve istenen düzeyde başarıya ulaşamamaktadır. Tarım sektöründeki gelişmeler ve tarımsal ürün politikaları, çiftçilerin üretim ve pazarlama kararlarını doğrudan etkilemektedir. Ekonomik gelişmeler, dünyanın gelecekteki gıda ihtiyacını sınırlı kaynaklardan karşılayabilme imkânı üzerinde etkili olmaktadır. Bu ekonomik gelişmeler, tarımda yeni teknolojilerin kullanılmasını ve dolayısıyla artan gıda ihtiyacı karşısında kıt kaynaklardan daha etkin faydalanılmasını temin etmektedir.

Ekonomi bilimi, ekonomik politikaya üç ana fonksiyonu ile katkı sağlar. (1) Ekonomik problemlerin kaynağını anlamada aydınlatıcı bir rol oynar. Bu aydınlatıcı rol makro seviyede olabildiği gibi mikro seviyede de olabilir. Problemlerin kaynağını anlamak, bu problemlere çözüm getirmede hayati bir rol oynar. (2) Problemlerin çözümü için

alternatif politikalar ve politika eylemleri geliştirmede yardımcı olur. (3) Uygulanan politikaların sonuçlarını analiz etmede kilit rol alır. Politik karar mekanizmalarını uyarmak için her şeyden önce politikaların meydana getirdiği neticeleri anlamak yani etkinlik analizleri yapmak hayati bir önem arz etmektedir.

Politika oluşturan ve bu politikaları uygulayan birimlerin en önemli ihtiyaçı, mümkün olabilecek alternatif politikaların sonuçlarının değerlendirmesi yani analiz edilmesidir. Bunun içindir ki kamu ve özel sektörlerde ekonomik politika analizi yapan insanlar mevcuttur. Özellikle, hükümetin tartışmalı bir politika teklifi üzerinde iki veya üç ayrı ekonomik çalışma yapılması az rastlanan bir durum değerildir. Ekonomik politika analizlerinin sonuçları, karar vermede önemli bir rol oynamasına rağmen, son karar yine siyasidir ve icra organları tarafından verilir. Karar verici merci, siyasi bir sorumluluk taşıdığından, uygulanacak politikanın sonuçlarını çiftçiler, firmalar, tüketiciler ve vergi verenler açısından ele alarak karar vermek zorundadır. Ekonominin ve ekonomistin rolü, politikacı olan icra merciinin karar vermesiyle sona ermektedir. Siyasi kararın uygulamasından sonra onun ekonomik etkilerini ortaya çıkarmak, politikanın uygulanması sırasında gerekli değerisiklikleri yapmak ve ilerideki kararlara yön vermek için uygulanan politikalar değerlendirilmelidir. Bu aşamada ekonomi bilimi ve ekonomist süreçte tekrar rol alır.

Ekonomik teörünün araçları, ekonomik sorunların kaynağını ve bu sorunlar için ortaya atılan alternatif politikaların sonuçlarını detaylı bir şekilde incelemesine rağmen, bu araçlar hangi alternatifin en iyi olduğuna karar vermede sınırlı bir yararlılığa sahiptir. Bir ekonomistin alternatif politika önerilerinden herhangi birinin daha iyi olduğunu söyleyebileceği tek yer, herhangi bir kişiyi veya grubu, vergi ödeyenler dâhil hiç kimseyi daha kötü duruma sokmadan iyi duruma getirmektir. Bu tip değerisiklikler "pareto optimum"a yönlendiren hareketler olarak kabul edilir. Bir "pareto optimum" durumu, herhangi birinin durumunu kötüleştirmeden diğer birini iyi etmenin mümkün olamayacağı noktayı ifade eder ki bu optimum denge noktasıdır.

Bu denge noktasına taşıyan politika eylemleri çok nadir olduğundan "pareto kriterleri" birçok politik kararlarının alınmasına uygun değerildir. Dolayısıyla, bazı ekonomistler politika kararlarının alınmasında telafi etme prensibini kullanmayı önermektedirler. Bu prensip, bir politika değerişiminin sonucu kazançlı çıkan grubun kazancı, kayba uğrayan grubun kaybindan fazla olduğu müddetçe bu politika eyleminin gerekliliğini ifade etmektedir. Diğer taraftan bu telafi prensibinin kullanışlılığı üzerinde dikkate değer ölçüde tartışmalar vardır. Bu tartışmalar; (1) kazanç ve kayıpların büyüklüğünün nasıl

ölçülebileceği, (2) bu telafinin yani kazançlı olanlardan kaybı olanlara bir gelir transferinin gerekli olup olmadığı ve (3) gerekli ise bunun nasıl olacağı gibi konular üzerine devam etmektedir.

Bu tartışmaların çözümü, doğal olarak politika değişikliğinden etkilenen toplumun farklı kesimleri arasında karşılaştırma yapılarak sağlanabilir. Örneğin, çiftçilere daha yüksek destekleme fiyatı verilmesi, çiftçilerde yükseltilmiş, tüketici ve vergi ödeyenlerde ise düşürülmüş ve parasal olarak ölçülebilen bir hayat standardı sonucunu doğurur. Ekonomistler, kazanç ve masrafın büyüklüğü açısından kaynak akışını değerlendirmede yardımcı olabilmesine rağmen, seçilmiş veya atanmışlar kararların verilmesi ve uygulanmasından sorumludurlar. Eğer politikacılar bu tip kararlar verirken sürekli hata yaparlarsa, seçmenlerde onların siyasi hayatlarına son verirler.

1.5. Tarım Politikasının Kapsamı

Tarım politikasının çalışma veya ilgi alanı, tarımsal üretim, tarımsal pazar, tüketim ve altyapı başlıkları altında irdelenebilir. Hükümetler, bu alanlarda doğrudan veya dolaylı olarak bir takım politikaları yürürlüğe sokarak tarım sektörüne müdahale etmektedir. Bu müdahaleler, düzenleyici, destekleyici veya denetleyici olabilmektedir.

Üretim (Gıda Güvencesi): Tarımsal üretim şartları, biçimi ve deseni yanında verim açığının giderilmesi gibi konular, gıda güvencesi başlığı altında ele alınabilir. Üretim şartları denildiğinde, işletmelerin büyüklüğü, arazilerin parçalılık durumu, işletmelerin mülkiyet durumu, sermaye durumu gibi hususlar akla gelmektedir. İşletmelerin yeterli büyüklüğe ulaştırılması, parçalı arazilerin toplulaştırılması veya parçalanmanın önlenmesi, arazi mülkiyetlerinin belirgin hale getirilmesi, kiracı ve ortakçı ilişkilerinin düzenlenmesi ve yeterli sermayenin sağlanmasına yönelik politikalar bu kapsamda ele alınabilir. Üretim biçiminden kasıt, hangi üretim faktörlerinin ne ölçüde üretime sokulduğudur. Tarım sektöründeki nüfus fazlalığı, bu üretim faktörünün sermayeye oranla daha fazla kullanılmasına neden olmaktadır. Bu da fert başına verimliliği ve dolayısıyla geliri düşürmektedir. Tarım sektöründeki nüfus fazlalığının uygun bir biçimde diğer sektörlerle kaydırılmasıyla ilgili politikalar hükümetler tarafından yürütülebilir. Hangi ürünlerin ne kadar üretileceği konusu üretim deseni olarak ifade edilmektedir. Üretim miktarının gerek iç ve gerekse dış talebe uygun olacak şekilde ayarlanması, piyasada oluşacak aşırı fiyat dalgalanmalarını önleyecektir. Üretim deseninin belirlenmesi, birtakım merkezi planlamalardan ziyade, tarım politikalarıyla sağlanabilir. Tarım politikaları da temelde mevcut verim ile olması gereken arasındaki verim açığının giderilmesine hizmet ederek gıda güvencesini temin etmeye çalışır.

Pazar (Değer Zinciri): Tarımsal ürünler piyasasında istikrarı sağlayarak üretici ve tüketicileri olumsuz yönde etkileyecek dalgalanmaları ortadan kaldırmak için uygulanan tüm piyasa müdahaleleri bu kapsamda ele alınabilir. Hedef fiyat ve fark ödeme destekleme sistemi, pirim ödeme, bol ürün yıllarında ürünü talep etme veya ihracat imkânlarını artırma, kıt ürün yıllarında depolardan veya ithalat yoluyla piyasaya ürün sürme gibi politikalarla, piyasada fiyat istikrarın sağlanması, üreticilere yeterli gelir temin edilmesi ve üretici ve tüketicileri aşırı fiyat dalgalanmalarından korunması amaçlanır. Bu bağlamda hükümetler, tarımsal üretim faktörleri piyasasına da etkin kaynak kullanımıyla düşük maliyetli üretim amacıyla müdahale ederler. Örneğin, eğer gübre ve ilaç gibi kimyasallar piyasada yeterince bulunmuyorsa bunların ithalat veya üretim yoluyla sağlanabileceği gibi, bu girdilerin çiftçiler tarafından daha ucuz temin edilmesi için sübvansiyonda yapılabilir. Çiftçilerin örgütlenerek hem ürün hem de üretim faktörleri piyasasında güç oluşturmalarını, ürettiğinin ve satın aldığı ticaretinde olmasını teşvik eden politikalar da tarımsal pazar politikaları içinde yer alabilir. Ayrıca dikey bütünleşme sağlamak için anlaşmalı çiftçiliği desteklenmesi de bir pazarlama politikası olarak düşünülebilir.

Tüketim (Gıda Güvenliği): Sağlıklı ve güvenilir gıda tüketimi, bir toplumun en önemli ihtiyaçlarından biridir. Bunun için yapılan düzenlemeler, iyi tarım uygulamaları ve denetimler yani gıda güvenliği en önemli tarım politikalarındandır. Gün geçtikçe daha büyük önem kazanan bu politikadaki gelişmeler, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde daha da hızlanmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı gıda ile ilgili tüm yetkileri Sağlık Bakanlığından alarak gıda güvenliğini önemli bir tarım politikası yapmıştır.

Alt yapı (Kırsal Kalkınma): Kırsal alana götürülen yol, su, elektrik ve haberleşme gibi ekonomik, sağlık ocağı, hastane, süpermarket ve sosyal tesisler gibi sosyal, okul, kütüphane gibi kültürel alt yapı hizmetleri, yani kırsalda iş ve yaşam şartlarının iyileştirilmesine yönelik hizmetler kırsal kalkınma politikalarıdır. Bu politikaların sağlayacağı iyileşmeler, tarımsal üretim ve pazarlamayı dolaylı olarak olumlu yönde etkiler. Ayrıca bu altyapı hizmetleri ile köyden kente olan ve hem kırsal kesimi hem de kenti olumsuz yönde etkileyen göçün önüne belli ölçüde geçilmesi amaçlanır.

1.6. Tarım Politikası Amaçları

Genelde tüm dünya ülkelerinde tarım politikasının üç temel hedefi vardır. Bunlardan birincisi, tarımsal faaliyetin doğası gereği diğer sektörlerle göre tarım sektöründe daha düşük getiriyle çalışıldığı için, bu sektörde çalışanların gelir seviyesinin diğer sektörlerin gelir seviyesine yaklaştırılması veya çıkarılmasıdır. İkincisi, toplumun

beslenmesiyle alakalı olduğu için stratejik öneme sahip olan tarımsal ürünlerin üretilmesinin garanti edilmesidir. Üçüncüsü ise, tarım kesiminin önemli bir kısmını oluşturan ve tarımı bir yaşam biçimi olarak kabul etmiş olan küçük aile işletmelerinin sektördeki büyük işletmelerin rekabeti karşısında ayakta kalabilmesi ve dolayısıyla sosyal barışın sağlanması için desteklenmesidir.

Bunlara ilave olarak her ülke, kendisine ait tarımsal yapıya bağlı olarak ortaya çıkan problemlerden dolayı farklı tarım politikası amaçlarına sahip olabilir. Örneğin, gelişmiş ülkelerde, üretim ve pazarlama ile ilgili problemler önemli ölçüde halledildiğinden, tarım politikası amaçları içerisinde çevrenin korunması, kırsal kesimin sosyal problemleri ve gıda güvenliği ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla doğal kaynakların ve çevrenin korunması, tarım politikası amaçları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Hâlbuki gelişmekte olan ülkeler, daha çok üretim ve pazarlamayla ilgili problemlere yönelik politikaları gündemde tutmaktadır. Ekonomisi önemli ölçüde tarıma dayalı ülkelerde ise ihracat gelirlerini artırmak ve diğer sektörlerle hammadde ve sermaye sağlamak için tarım politikaları geliştirilmektedir.

Bu bağlamda Türkiye'deki tarım politikası amaçlarını aşağıdaki gibi sıralanabilir

1. Halkın beslenmesi için gerekli temel tarımsal ürünlerin üretimini garanti ederek kendine yeterli hale gelmek
2. Tarımsal ürün piyasasındaki istikrarsızlığı azaltmak
3. Çiftçilerin gelir seviyesini yükseltmek
4. Tarıma dayalı sanayinin ihtiyaç duyduğu gerekli olan hammadde ihtiyacını sağlamak
5. Tarımsal ihracat gelirlerini artırmak
6. Tüketicilere uygun fiyatlarla gıda ürünlerini temin etmek
7. Tarımda oluşacak sermaye birikimiyle ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak
8. Doğal kaynakların ve çevrenin korunmasını temin etmek

1.7. Ekonomistlerin Rolü

Kamunun vereceği karar sürecinde ekonomistler, bilgiyi üreten ve yayanlar arasında yer almaktadır. Herhangi bir politika için bilgi üreten ve yayan kesimler farklı kurumlarda olabilirler. Kanun koyucular, idareciler, resmi kurumlarda çalışanlar, gazeteciler, danışmanlar, kamuoyuna bilgi sunan medya yazar ve eleştirmenleri ve gerçeği gördükleri gibi serbestçe ortaya koyan, kişisel çıkarlardan bağımsız ve etik ölçülerde hareket eden bilim insanlarını bu kapsamda sıralayabiliriz.

Ekonomi eğitimi almış insanlar, bu grupların herhangi birinde yer alabilirler. Ayrıca burada ekonomistten kastedilen, ekonomi alanında çalışan bilim adamı ve araştırmacıdır. Ekonomist, politika karar sürecinde ihtiyaç duyulan bilgiyi üretmeye çalışan farklı alanlarda eğitim almış, analiz yapabilen araştırmacı vasfı olan kişidir.

Prensip olarak bilim insanları, bazı özelliklerinden dolayı politika sürecine katkı veren diğer insanlardan ayrılırlar. Bilim insanları herhangi bir çalışma alanında uzmanlık seviyesinde bilgi, birikim ve itibar sahibidir. Bilimsel etik çerçevesinde kişisel çıkarlardan uzak durur ve doğrunun yapılması için düşünce üretmeye ve bu düşünceleri uygulamaya sokmaya çalışır. Bunları yapabilmek, yüksek ahlaki değerlere sahip olmayı ve çok büyük çabayı gerektirir. Ele alınan problemi çözmek için en mantıklı analiz metotlarını ve sağlanabilir en iyi verileri kullanmak gerekir. Analizler, ortaya çıkan problemi çözmede hedeflenen bir sonuca ulaşmak için yapılır. Çalışma sonuçları analizi yapanın hipotezleriyle uyumlu olmayan bir sonucu da işaret edebilir. Hipotezler, mantıklı ve tutarlı bir analitik çevrede uygun verilerle ihtimamlı bir şekilde oluşturulur ve test edilir. Üretilen fikir, oluşturulan analitik çerçeve, veriler ve sonuçlar başkalarının incelemesine ve eleştirisine açık olmalıdır. Bu yolla bilimsel objektiflik aktif bir şekilde sağlanmış olur.

Akademik çevrelerde değer yargılarını içeren normatif bilimsel yaklaşımı dışlayıp, sadece pozitif bir yaklaşımla problemlerin ele alınmasında ısrar eden bir eğilim vardır. Bu gelenek bilim insanlarının normatif inançlarını ilgili alanda derin bilgiye sahip olmayan savunmasız halka ve/veya hükümetlere dikte ettirebileceği korkusuyla oluşmuştur. Aslında normatif bakış açıları, bilim insanının profesyonel itibarını çok fazla artırmadığı ve becerilerini kullanmanın iyi bir yolu olmadığı söylenebilir. Fakat eğer toplum güçlü bir eleştiri geleneği oluşturmuş ise normatif çıkarımlardan özellikle bu çıkarımlar bilim adamlarından geliyorsa korkmamak gerekir.

Aslında normatif bilgi, toplumda temel ve önemli bir role sahiptir. Eğer bir toplum ortak hiçbir şeyi paylaşmayan ve basitçe bir araya gelen bir oluşumun ötesinde daha ileri bir olgu ise, o toplum, kendini bir amaçlar sistemine ve geniş bir rıza ve saygıya yönlendiren temel bir inanca sahip olmalıdır. Yeni teknolojiler ve değişen kısıtlar dolayısıyla sürekli zorluklarla karşılaşan bir toplumda değer ve inanç problemleri sürekli olarak ortaya çıkar ve eğer toplum kargaşa çıkmadan ilerlemesi gerekiyorsa ortaya çıkan bu problemlerin çözülmesi gereklidir. Tabii ki bilim insanları ve kanat önderleri bu konuda tek söz sahibi değildir. Eğer modası geçmiş bilimsel etik,

toplumdaki aydınların bir kısmının problemlerin normatif çözümüne çare olacak katkısının men edilmesine neden olarsa, bu doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Bilim insanlarını normatif alandan uzaklaştırıcı sosyal bir baskıya gerek yoktur. Çünkü böyle bir sınırlama, bilim insanlarında samimiyet kayıpları meydana getirebilir. Tüm bunlara rağmen, her halükarda objektif pozitif yaklaşımlarla sübjektif normatif yaklaşımlar arasındaki kategorik ayırım faydalı ve kullanışlı olmaktadır.

Ekonomist, ekonomi bilimi üzerine ihtisaslaşmış eğitimi ile bilim dünyasının bir üyesidir. Ekonomi, bir kıtlık ortamında seçimle ilgili davranışları inceleyen çalışma alanı olarak tanımlanmaktadır. Kıtlık olmadan yapılan seçimin hiçbir önemi yoktur. Fakat kıtlık durumunda, mümkün olan her seçimin bir maliyeti vardır. A faaliyeti B faaliyetini engelleyecektir. A'nın maliyeti, B'nin seçilmiş olması durumunda B'den elde edilmiş olacak olan kazanca eşittir. Bu tip bir ortamda her bir seçim bir takım sonuçlara sahiptir ve en iyi seçen fert, imkânların verdiği ölçüde mümkün olan en yüksek doyuma ulaşacaktır. İyi seçim yapan toplumlar, kendi yurttaşları için daha geniş bir seçim alanı sağlayarak daha yüksek refaha ulaşacaktır.

Toplumsal değer haline gelmeyen bir gerçek, başarılı bir politika amacı olamaz

Bir politika kararı, doğrudan gerçeklere dayanılarak alınmaz. Bu gerçeğin toplumun inanç, değer ve sonrada amacı haline gelecek bir eğitim ve olgunlaşma sürecine ihtiyaç olduğunu daha önce belirtilmişti. Bununla ilgili bir örnek, konunun daha iyi anlaşılmasına neden olacaktır. O zamanki adıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 1998 yılında sıhhi nedenlerle ekmeğin plastik poşete koyulması zorunluluğu getirdi. Bu zoraki uygulama nedeniyle ekmek bir süre poşete girdi, fakat kısa bir süre sonra uygulamaya son verildi. Sıhhi şartların yerine getirilmesi doğru bir düşünce, fakat Türkiye’de çoğunlukla somun şeklinde üretilen ve sıcak tüketilen ekmeğin poşete girmesi uygun değildi. Poşete sıcak giren ekmek yumuşuyor ve toplumun damak zevkine uygun olmayan bir sonuç ortaya çıkıyordu. Gelişmiş ülkelerde plastik ambalaja koyulan ekmek, farklı bir şekilde üretilmekte, dilimlenmekte ve bir hafta rafta kalabilmektedir. Somun biçiminde sıcak tüketilen İtalyan tipi ekmek ise kâğıt poşete koyulmaktadır. Zamanla bu tip politika uygulamaları, toplumun değeri haline geldiğinde Türkiye’de de olacaktır, hatta bazı süpermarketlerde bu tip ambalajlı ekmekler sınırlı da olsa sunulmaktadır. Sonuç olarak, politika gerekli olsa bile uygulama süreci ve biçimi yanlış olduğunda başarıya ulaşamamaktadır.